

BİR İNEKTE OESOPHAGUS OBSTRUCTION'U VE RUMEN YABANCI CİSMİ OLGUSUNA İLİŞKİN GÖZLEMLER

*Observations about an oesophageal obstruction and ruminal
foreign body in a cow.*

Koç, B. (1)
Alkan, Z. (2)
Özkan, K. (3)
İzci, C. (4)
Yalçın, E. (5)

Summary : We have detected the oesophageal obstruction with the ruminal foreign body in a 7 years old cow. The foreign body which is located in the oesophagus, was taken via reticulum by means of rumenotomy.

A week later, she has recovered.

Özet : 7 yaşlı bir inekte oesophagus obstructionu ile birlikte rumen yabancı cismine rastladık. Rumenotomie yaparak rumendeki naylon parçalarından oluşmuş kitleyi çıkardık. Daha sonra reticulum'dan oesophagus'taki yabancı cisme ulaştık. Uzun şubeli penslerle tutup dışarı aldık.

Bir hafta gözetim altında tutulan olgumuz iyileştirilerek taburcu edildi.

GİRİŞ

Ülkemizde küçük işletmelerde ve halkın tektük olarak evlerinde besledikleri sığırlarda bilgisiz, yetersiz besleme ve özellikle mineral madde noksanlığına bağlı rumen yabancı cisimleri olguları oldukça sık görülmektedir. Reticulitis simplex ve reticulitis traumatica'ya ilişkin kompli-

(1) Yrd. Doç. Dr., A. Ü. Vet. Fak. Cerrahi Anabilim Dalı.

(2) Arş. Gör., A. Ü. Vet. Fak. Cerrahi Anabilim Dalı.

(3) Arş. Gör. Dr., A. Ü. Vet. Fak. Cerrahi Anabilim Dalı.

(4) Arş. Gör., S. Ü. Vet. Fak. Cerrahi Anabilim Dalı.

(5) Arş. Gör., A. Ü. Vet. Fak. İç Hastalıkları Bilim Dalı.

kasyonlar arasında retikulum apseleri, ruminitis ve rumen yabancı cisimleri, ender de olsa oesophagus obstruction'larına da rastlanır.

Rumende ya da retikulumda kalan küt nitelikli yabancı cisimler muakoza yıkımlanmasına neden olarak reticulitis simplex'e veya ruminitis'e neden olurlar (9, 10). Bu durum rumen asidozu, atonisi veya ruminitis'e yol açar (3). Rumen hareketlerinin durgunluğuna ilişkin gevişmenin durması, dişlerin gıcırdatılması, iştah düzensizlikleri ile kronik ishal ya da konstipasyonlar gözlenir (1, 3, 9, 10).

Rumende bulunan değişik mikroorganizmaların fermentatif etkileri ile ağızda başlayan sindirim olayı devam eder. Bunun için de belirli bir pH düzeyinin olması gerekir. Bu pH da 6-7 olarak saptanmıştır (1, 3, 5, 6, 8).

Sığırlarda çok az çiğnenerek veya çiğnenmeden yutulan meyveler, mısır koçanları, patates, pancar, şalgam gibi yumrulu gıdalar, düzgün olmayan metalik objeler, kırık bardaklar, özellikle üst servikal bölümde kalır ve oesophagus obstructionlarına neden olur (4, 5, 6, 9). Hayvanın yemeden içmeden kesilmesi, yenilen yemlerin kusarcasına bol bir salya ile ağızdan gelmesi, dilin sürekli olarak ağız içinde çiğneme yaparcasına hareket ettirilmesi ve yabancı cismi çıkartmak için şekillenen öksürük ile beden ısısında artma ve meteorismus tipiktir (4, 5, 6, 9).

Muayene; pharangitis, tympani ve Hoflund sendromu ile seyreden sindirim bozuklukları ve özellikle kuduz dikkate alınarak yapılmalıdır.

Mide sondalarının uygulanması ve kontrast madde vererek alınan radyografi tanıda büyük yarar sağlar (5, 6, 11). Özellikle oesophagus'ta şekillenmiş olan perforation, trauma, diverticulum, megaesophagus'un tanısı yapılabildiği gibi, oesophagus dışı lezyonlar da (servikal apseler, neoplazmlar, lymphoid leucosis ve hematoma) demonstre edilebilir (11).

Servikal bölgede el ile yoklanabilen yabancı cisim için, hayvanın ağızına padan takılır, dil dışarı çekilir, dıştan yabancı cisme, tıkadığı bölgenin arkasından ve boynun her iki yanından basınç yapılarak ağıza yuvarlanması sağlanır. Bu tür denemelerden önce mutlaka oesophagus spazmlarını çözücü Novaljin gibi solusyonların enjeksiyonundan sonra yapılan sondalamalarda (Weingart, Becker, Eisehunt, Thygessen, Thiro veya Korseal mide yabancı cisim sondaları ya da pürüssüz bahçe hortumu ile) olumlu sonuç alınmaktadır (5, 6, 7, 9).

Ayrıca bu işlemlerden önce salgı azaltıcı olarak Atropin 0,004 mg/kg, aspirasyon pneumonie'sini önlemek amacıyla da Veratrin (0,004-0,1 gr S. C.) Arecolin (0,004 gr S. C.), Pilocarpin (0,03 gr S. C.), Eserin (0,05 gr S. C.) denenebilir (9).

Thoracal regioda oluşmuş obstruction'lar için rumenotomie yapıp el ya da bir tel ilmik veya forceps ile obje uzaklaştırılır. Diğer bir alternatif de rumene uygulanan trokar, yabancı cisim masere olup oesophagus'tan geçinceye kadar bırakılır (4).

Rumen asidozislerinde sonda ile lavaj yapılarak iki - üç gün süreyle beş'er litre rumen içeriği, antiasitlerden biri örneğin, Bicarbonate de Soude, parenteral yol ile Vit. B₁, Cafein önerilmektedir (8).

Ülkemiz sığırlarında %95 olarak saptanan reticulitis traumatica olgularına rastlandığı bildirilmekle (1) beraber taradığımız literatür kaynaklarda şimdiye kadar tesbit edemediğimiz reticulitis traumatica ile birlikte oesophagus obstructionu ve buna ilişkin klinik bulgu ve gözlemlerimizi yayımlamayı uygun bulduk.

MATERYAL ve METOD

Olgumuzu 1984 yılı Kasım ayında kliniğimize İç Hastalıkları Kliniğinden reticulo - peritonitis ve oesophagus obstructionu tanısı ile acil olarak getirilen şiddetli bir meteorismus ile karakterize yedi yaşlı bir montofon inek oluşturdu.

Alınan anemnezde; hayvanın gündüzleri çobana teslim edilip geceleri evde bakıldığından yabancı cisimleri yeme alışkanlığının olup olmadığı anlaşılamadı. İki aydır yem yemede azalmanın olduğu, kliniğe getirilmeden iki gün önce de yem yeme ve su içmenin kesildiği, yediklerini kustuğu, başını ileri geri uzatıp sık sık öksürdüğü, kusmaya çaba harcadığı belirtildi. Rumen sondası uygulamalarında, sondanın oesophagus'tan reticuluma geçememesinin belirlenmesi üzerine %50 lik 40 cc. Novalgine i.v. olarak verildi. 15 dakika sonra rumen sondası uygulandı. Sondanın oesophagus'un pars thoracalis'inin son kısmına yakın bir yerde engel ile karşılaştığı saptandı. Engeli rumene itmede amaca ulaşamadı.

Şiddetli tympanie nedeni ile oluşabilecek asphexie ve diğer komplikasyonlar göz önünde tutularak hemen rumenotomie uygulandı. Operasyonda birbirine dolanmış naylon torba, bez ve ipten oluşan büyük kitle (Resim 1) parçalanarak dışarı alındı. Uzun şubeli penslerle reticulumdan oesophagus'taki yabancı cisme ulaşp, cismin rumen yolu ile dışarıya alınmasına çalışıldı. Bundan sonra ikinci bir kez daha sonda uygulanarak yabancı cisim reticulum doğrultusunda itilirken, uzun penslerle retikulumdan oesophagustaki cisme ulaşp (Şekil 1) tutularak dışarıya alındı. Oesophagusu tıkayan yabancı cismin gerek rumen ve retikulumdan gerekse ağızdan alınan sulu gıdalar ve salya ile iyice şişmiş mercimek dolu naylon torba olduğu saptandı. Rumen içeriğinin pH'sı indika-

tör kağıtları ile ölçüldü. Şekillenen asidozise karşı 200 gr. Sodyum Bikarbonat suda eritilerek rumene boşaltıldı. Rumen dikildikten sonra periton boşluğuna ilk iki gün mezbahadan getirtilen beşer litre taze ve ılık rumen içeriği süzülerek hayvana icirildi. Beş gün süreyle her gün bir flakon antibiotik (Vetimisin) ve Vit. B₁ 1 gr. (Amp. Benerva) uygulandı. Üç gün süreyle birer litre %5 Serum Dekstrose, bir kez üç litre %5 Sodyum Bikarbonat solüsyonu ve Calcium (Calphon), operasyondan üç gün sonrada iki flakon Vetimisin intraperitoneal olarak verildi. Sekiz gün sonra da deri dikişleri alınarak taburcu edilen hastanın durumu belirli sürelerde izlenip sağlığının normale döndüğü gözlemlendi.

BULGULAR

Yedi yaşlı montofon ırkı olgumuzun (Resim 2) rumenotomisinde rumen içinden birbirine iyice dolanarak büyük bir kitle oluşturan naylon, bez ve ipin ağırlığının 20 kg. oesophagustan çıkarılan mercimek dolu naylon torbanın 400 gr. olduğuna tanık olundu.

Rumen pH'sının 4,5 olduğu ve rumende yer yer hyperkeratoz bölgelerinin varlığı saptandı. Sodyum Bikarbonat solüsyonu ve taze rumen içeriğinden sonra gevşeme, iştahın artması ve defecation görüldü.

Taburcu edildikten sonra 2 ay izlenen hastanın sağlıklı durumuna kavuştuğu saptandı.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Rumen ya da retikulumda kalan küt nitelikli yabancı cisimlerin muakoza yıkımlanmasına veya ruminitis'e yol açtığı belirtilmekte ve bu durumun rumen asidoz ve atonie'sine neden olduğu savunulmaktadır (1, 3, 9, 10). Olgumuzu oluşturan inekte bizde aynı tabloyu gözledik. Ayrıca rumende yer yer hyperkeratoze saptadık. Bunu da yabancı cismin rumende uzun süreli kalmasına, rumen asidozuna ilişkin olabileceğini düşündük.

Sığırlarda az çiğnenerek veya çiğnenmeden yutulan meyve, mısır koçanı, patates, pancar, şalgam gibi yumrulu bitkiler, metalik objeler ve kırık bardakların özellikle servikal bölümde oesophagus obstructionlarına neden olduğu ileri sürülmüştür (5, 6, 9, 10). Bizim olgumuzda karşılaştığımız oesophagustaki yabancı cisim ile rumen ve retikulumdaki küt nitelikli kitlenin birlikte aynı hastada görülmesi literatürlerde rastladığımız türden bir olguydu.

Oesophagustaki yabancı cismin servikal regioda olmayıp ön midele-
rin girişinde bulunmasını daha önceden rumen ve retikulumdaki biyoşi-

mik olaylara bağılı olarak şekillenen gazların (CO₂, CH₄, N, O₂, H₂S) büyük kitlenin ve içeriğın basıncıyla ön mideye düşmesini engellediğini, diğeryandan gerek salyanın üstten, gerekse içeriğın alttan oesophagustaki torbada bulunan mercimeğe ulaşıp temasla şişmesine ve oesophagusta sıkışıp kendine yer ederek kalmasına bağladık. Buradaki tablonun hayvandaki mineral madde metabolizmasına, ön midelerdeki batıcı cisimlerin batışından kaynaklanan oesophagus ve diğery midelerdeki spazmlara yani rekiculitis traumaticanın genel nedenlerine ilişkin olabileceğini düşündük.

Oesophagus tıkanmaları, perforasyon, diverticulum ve oesophagus dışı lezyonların tanısında kontrast madde verilerek alınan radyografinin yararından (5, 6, 11) bahsediliyorsa da olgunun geç saatlerde kliniğimize getirilmesi ve hastanın her an kesim yapılabilecek görünümde olması, röntgen için zaman yitirmeden sondalama ve rumenotomie'ye öncelik tanımamıza neden oldu.

Sondalamalardan önce spazm çözücü Novalgine gibi solusyonların verilmesinden yarar sağlandığı (5, 6, 7, 9) belirtilmektedir. Biz de bu savdan hareketle %50 lik 40 cc Novalgine solusyonunu i.v. olarak uyguladık ve 10 - 15 dak. sonra sonдалadık; fakat olumlu sonuç alamadık.

Thorakal regioda oluşmuş obstructionlar için rumenotomie yapılıp el ya da ilmik veya forcepsle obje uzaklaştırılır (4) önerisi ile aynı görüşü paylaşıyoruz. Manüplasyonun güçlüğüne, zaman almasına karşın sonuç başarılıydı.

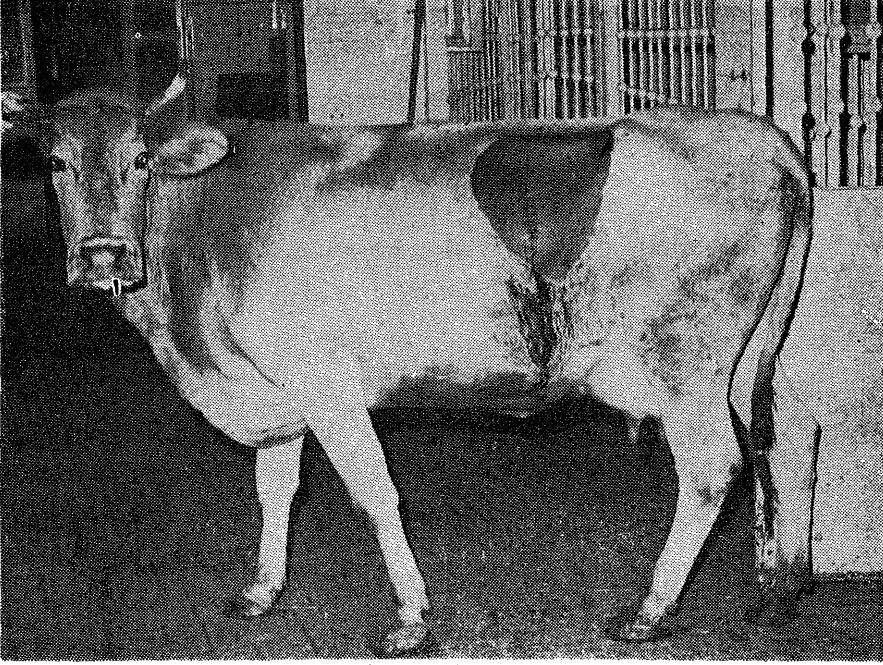
Diğery bir çözüm yolu olarak, rumene uygulanan trokarın yabancı cismin masere olup oesophagustan geçinceye kadar bırakılmasından (4) söz edilmektedir. Ancak bu sürenin uzayabilir olması ve oesophagusta yabancı cismin bulunduğu bölgede yaptığı basınçtan dolaşım bozukluklarının, perforasyonlara, trokarın yerinden çıkıp veya trokar çevresinden rumen içeriği sızıntıların peritonitis'e neden olma olasılığı göz önüne alınırsa bu işlemin doğru olmayacağı düşüncesindeyiz.

Rumen asidozisleri ve rumenotomie'lerde post operatif sağıtıma ilişkin çalışmalarda önerildiği gibi (1, 8), taze rumen içeriği, Calcium, Vit. B₁, parenteral ve intraperitoneal Penicillin - Streptomisin kombinasyonu. Bicarbonate de Soude uygulamalarının yararına tanık olduk.

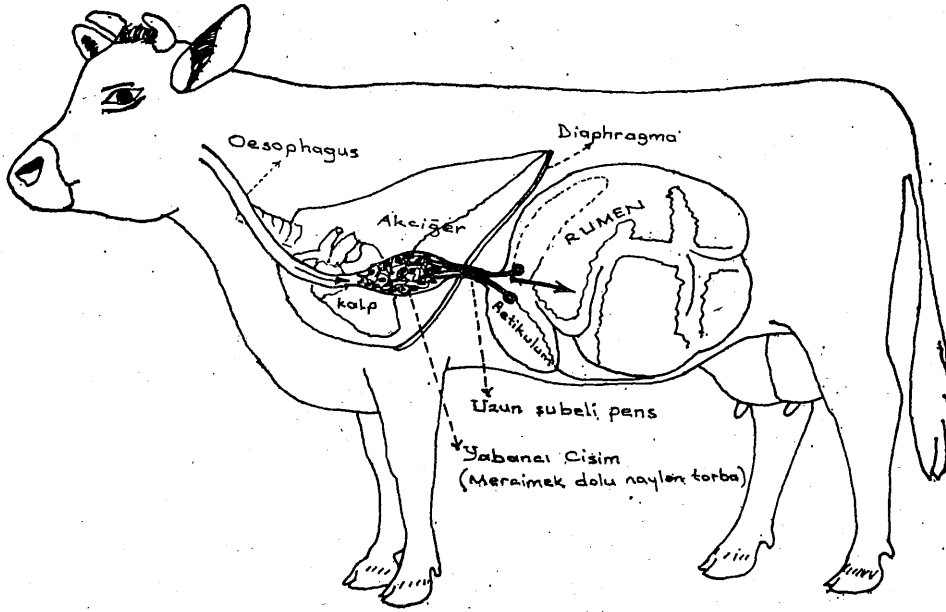
Sonuç olarak şunu vurgulamak isteriz; sığır yetiştirmede koruyucu olarak rumen yabancı cisimlerinin, retikulum apselerinin ve oesophagus obstruction'larının önüne geçmede besin hijyenine özen gösterilmelidir. Bunun için, mineral madde noksanlıklarına karşı hayvanların önüne yalama taşları konmalı, dengeli bir rasyon hazırlanmalı, verilen yemleri yabancı cisimlerden arındırmalı, yumrulu bitkileri yutulabilir büyüklükte parçalayarak vermelidir.

Resim 1: Rumenden çıkarılan küt nitelikli yabancı cisim.

Resim 2: Olgumuzu oluşturan ineğin operasyondan sonraki görünümü

Şekil 1 : Oesophagus'taki yabancı cismin (Mercimek dolu naylon torba) reticulum yoluyla uzun şubeli penslerle yakalanıp dışarı alınması.

KAYNAKLAR

- 1 - Akın, F. (1976). Sığırlarda RPT ile ilgili bozukluklar ve bunların operatif yolla tedavisi. A. Ü. Vet. Fak. Derg. C. XXIII, No: 3 - 4.
- 2 - Akın, F., Koç, B. ve Yavru, N. (1983). Sığırlarda yabancı cisimlerden ileri gelen reticulum apseleri ve sağıtımları. A. Ü. Vet. Fak. Derg. 30 (1).
- 3 - Akın, F. ve Yavru, N. (1983). Yerli iki inekte rumen yabancı cisimleri ile ilgili klinik gözlemler. Vet. Hek. Dern. Derg. 53 (3) S. 53 - 59.
- 4 - Amstutz, H. E. (1980). Bovine Medicine and Surgery. American Veterinary Publications, Inc. P. 659 - 662.
- 5 - Anteplioğlu, H., Samsar, E. ve Akın, F. (1980). Veteriner Özel Şirurji. A. Ü. Vet. Fak. Yayınları Ders Kitabı. 259, S. 158 - 164, 260 - 277.
- 6 - Bolz, W., Dietz, O., Schleiter, H. et Teusscher, R. (1973). Traite de Pathologie Chirurgicale Speciale Veterinaire. Editions Vigot Freres, GDR. P. 251 - 259.
- 7 - Gibbons, W. J., Catcott, E. J. and Swithcors, J. F. (1970). Bovine Medicine and Surgery. American Veterinary Publications. Inc.
- 8 - İmren, H. Y. (1978). Sığırlarda Sindirim Bozukluklarında Rumen İçeriğinin Tetkiki ve Tedavideki Rolü. A. Ü. Vet. Fak. Yay. 347 Çalışmalar : 246.
- 9 - Rosenberger, G., Stöber, M., Gründer, H. D. und Dirksen, G. (1970). Krankheiten des Rindes. Verlag Paul Parey. Berlin und Hamburg.
- 10 - Rosenberger, G. (1978). Krankheiten des Rindes. Verlag Paul Parey. Berlin und Hamburg.
- 11 - Verschooten, F. and Oyaert, W. (1977). Radiological diagnosis of oesophageal disorders in the bovine. Journal of the American Veterinary Radiology Society. 18 (3) 85 - 89.